

דברו" דאי נייב, כלומר: כך היא כוונת המשנה וחיידוש שלה:

היות ואם יישן היום הרי הוא ב"לא יחל דברו" למחר, לכן לא יישן היום שמא יבוא לידי "בל יחל" למחר.

רבינא אמר:

לעולם כדקתני שלא אמר "קונם עיני בשינה" אלא שאמר "קונם שאני ישן", ולהשמיענו בא התנא שהוא אסור אף על פי שהוא דבר שאין בו ממש, ודקשיא לך: והרי אין בזה איסור כיון שאין בו ממש —

מאי "בל יחל" מדרבנן, כי מדרבנן חל הנדר ואף על גב שאין בו ממש.

תמיהה הגמרא: ומי איכא "בל יחל" מדרבנן, כלומר: וכי מצינו שתאמר משנה הרי זה ב"לא יחל דברו" שהוא לשון הכתוב, ומכל

מקום אין כוונת המשנה אלא לאיסור דרבנן משום "בל יחל"?!

ומשנינן: אין, אכן מצינו לשון "לא יחל דברו" ואין הכוונה לאיסור התורה, אלא לאיסור דרבנן משום בל יחל.

והתניא בניחותא:

דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור, (7) אי אתה רשאי להתירן בפניהם, שנאמר: "לא יחל דברו". (8)

מקשה הגמרא קושיא על רב יהודה מהא דתנן במשנה לקמן נז א:

האומר לאשתו לפני חג הפסח: "שאת נהנית לי [משלי] עד הפסח, אם תלכי לבית אביך עד החג שלאחריו".

אם הלכה לפני הפסח ועברה על תנאו, שהרי

הקודמת שהעלתה הגמרא בפירוש משנתנו, שהיא עוסקת במי שאמר "קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום", ואם תקשה: הרי מותר הוא לישון היום, אימא לך: אכן זה גופא באה המשנה להשמיענו, שמותר הוא לישון היום, כי אין חוששים שמא יבוא לידי "בל יחל" מחר, כי כל באיסורא מיזדהר.

ותירץ הר"ן: הרי ודאי שאם נפרש כן, בהכרח שאסור לעבור על נדר התלוי בתנאי שמא יעבור על תנאו, ואם כן לא מסתבר שישמיענו התנא שמותר לעבור על התנאי מה שהוא פשוט ואין בו חולק, ולא ישמיענו שאסור לעבור על הנדר מה שאינו פשוט ויש בו חולק, [וראה מה שתמה על הר"ן ב"קושיות עצומות"].

והתוספות תירצו, שהוא דבר פשוט ואין צורך להשמיענו.

7. א. כגון בני חוזאי שהיו נוהגים להפריש חלה מאורז, ואסור לאכול את חלתם בפניהם, כמבואר בפסחים נ ב; וכגון: במקום שהמנהג הוא לא לעשות מלאכה בפורים, אסור לנהוג היתר בפניהם, כמבואר במגילה ה ב.

ב. כתב הרש"ש לבאר את האסמכתא: נראה דדריש "דברו" "הנהגתו" מלשון [תהלים מז] "ידבר עמים", פירוש הרד"ק, ושמע מינה שהוא ענין הנהגה; [וכן מצינו בלשון חכמים, שאמר הקב"ה למשה: "דבר אחד לדור", כלומר: מנהיג אחד לדור].

8. א. נתבאר על פי הר"ן; ואולם שיטת התוספות [ד"ה ואחרים] אינה כן, אלא שנדר ב"דבר שאין בו ממש" הרי הוא אסור משום "דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור", ומשום ש"האי נמי שנדר ומתכוין לאסור עצמו